

katedra

obrazi

MARIBORSKIH ŠTUDENTOV LITERARNA PRILOGA

MLADEMU USTVARJALCU

Uresničenje revolucionarne zavesti ima tudi na področju književnosti različne vidike in oblike, toda kadar je dosledno razvito do kraja po črti svoje notranje logike, navsezadnje vodi k popolni udeležbi ustvarjalca v boju za boljše.

Toda vsaka posamezna ustvarjalčeva (pesniška) usoda, vsaka individualna ustvarjalčeva (pesniška) zavest seveda ne gre in niti ne more iti po ravnini, po jasni in ozorni poti. Tudi na slovoštenem področju uresničevanja revolucionarne zavesti, da mora biti slovošteno dejanje konkretno revolucionarno učinkovito — vključujoč negibno zapletenost odnosa med teorijo in prakso — pomeni nepretrgan boj, katerega vidiki, oblike, momenti, taktike in spremni pojavi so nad vse raznovrstni in bogati. V revolucionarnem bogatenju zavesti lahko imajo pozitivno revolucionarno, konstruktiono, torej proti dekadentno vlogo tudi taka dela, ki niti po svoji naravi niti po svojem namenu, ne po ideologiji in stališču, in po nadaljnjem razvoju svojih avtorjev ne sodijo med dela, ki se neposredno uvrščajo v socialno-napredna, v zavestno socialno-tendenciozno književnost.

Gre za uresničevanje politične zavesti književnika, zavesti o revolucionarni funkciji slovoštenih pričevanj o današnjem človeku in njegovih odnosih z zunanjim svetom. V dolgem in zapletenem boju za uresničenje te zavesti, v boju, ki je za toliko pravih pesnikov iskanje poti, je nedvomno mogoče izkoristiti prispevke, dela in pričevanja književnikov, ki se tega boja sploh niso udeležili, ki do te zavesti nikoli niso prišli ali ki so iz koristoljubja ali iz neumnosti pobegnili pred njo, komaj da se jim je začela daniti na njihovem meglenem intelektualnem obzorju.

Vprašanje je, ali so nekateri ustvarjalci znali in si upali izpeljati revolucionarne zaključke iz svojega dela, iz svoje želje, da bi bilo to delo novo, da bi bilo v umetniškem pomenu besede revolucionarno, toda vprašanje je tudi, ali bomo mi, pa čeprav le s poznejšo kritično analizo, izpeljali te revolucionarne zaključke iz njihovih del, če že in ko že tega sami niso znali ali niso upali storiti.

Vloge (to se pravi pomen in funkcije) književnosti ne moremo prenesti na en sam njen vidik, recimo utilitarno-ozgojni ali propagandni, pa naj bo s političnega stališča še tako očiten, pameten in resen. Funkcija književnosti je nedvomno mnogovrstna, tako mnogovrstna, da bi bilo bolje to edino zamenjati z množino in govoriti o funkcijah književnosti.

Izpremembe, ki so zajele našo politično, gospodarsko družbeno in kulturno stvarnost, ki dan na dan preobrazujejo našega človeka, mladega človeka, prebujajo v njem spontana vprašanja, odgovore, ki so odraz njegovega dojemanja stvarnosti. Naj bo sociološka analiza še tako nujna in predirna, teh funkcij nikakor ne izčrpava, kot jo sama po sebi, čeprav nedvomno socialna funkcija književnosti ne izčrpava niti njene finalistične funkcionalnosti, toliko manj pa njeno celotno bitje.

Vsak narod, vsaka rasa ima ne samo svojo lastno ustvarjalnost, ampak tudi svojo lastno kritično usmerjenost duha in še raje pozablja pomanjkljivosti in omejitve svojih kritičnih navad kot pa svojega ustvarjalnega genija. Ko hvalimo pesnike, pisatelje itd., je težnja, da zmeraj hvalimo pesnika, poudarjamo tiste plati njegovega dela, kjer najmanj spominja na drugega. V njih stvaritvah hočemo najti to, kar je značilno za njega samega. Pesnik je danes v osrčju uganke. Pred njegovimi očmi ostajajo vprašanja, neodločljiva, neizogibna vprašanja. Kar na

plete dan, razpara noč; komaj, da matematika ujame skrivenost v mrežo svojih enačb, že se ta iztrga in zruši na Suez, Kubo in drugam. Vse teže je izbirati med idejo in stvarnostjo, gibom in dejanjem, željo in krčem, ker je zavest tudi sama razpolovljena s senco, na katero preži. Človeka sili pisati ne samo s svojo lastno generacijo v krvi, ampak z občutkom, da sočasno obstaja tudi celotna književnost. Ta čut, ki je občutek za tako nadčasovnost, je vzrok, da se avtor kar najostreje zaveda svojega mesta v času svoje lastne sodobnosti. Pesnik, ki se tega zaveda, se bo zavedal tudi velikih težav in odgovornosti. Zavedal se bo tudi, da ga je v nekem posebnem smislu neizogibno treba presojeti z merili preteklosti. Pravim presojeti, ne pa ga z njimi okrniti; ne soditi, koliko je enakovereden mrtoim, oziroma slabši ali boljši od njih. Smešno bi bilo zahtevati, da mora pesnik znati toliko, kolikor ne bo okrnilo njegove potrebne sprejemljivosti

in potrebne pasionosti, pa vendar ne želimo, da bi omejili znanje, da bi se tako dalo spraviti v primerno obliko za izpite. Treba je vztrajati pri tem, da si mora pesnik vzgojiti ali pridobiti zavest o preteklosti in jo mora ves čas svojega delovanja razvijati naprej. Pri tem se tak, kakršen je v tem hipu, neprestano umika pred nečim vrednejšim. Umetnikov napredek je nenehno žrtvovanje samega sebe, nenehno odmiranje osebnosti.

Namen literarne priloge je pravo v tem, da opozarja ose mlade ustvarjalce na prej citirane zahteve in holenja družbe, ki se odražajo pravo v sprejemanju — nesprejemanju določenih stvaritev. Zelja in cilj priloge je pomoč mladim ustvarjalcem do večje družbene uveljavitve ter kritično konstruktionega spremljanja njihove poti. Gledanja in projekcija novega pojma sodobnega v samem sebi zahteva, da se ne bi na ravnini znanstvenih in tehničnih pogojev dobe ob tem izrodil ozek umetniško občutljivi krog, ki bi umetnost oddaljeval od širše skupnosti občinstva.

UREDNIŠTVO

GROZDJE

Bila je zgodnja jesen in grozdje je hitro zorelo. Silno sem si ga želel. Toda sam nisem imel denarja, da bi si ga kupil, pa tudi mama mi ga ni mogla kupiti. Če sem jo prosil zanj, me je le žalostno pogledala in odgovorila:

»Kdo bo pa hlače kupil?«

Zares, nikoli nisem do konca razumel vseh njenih težkoč. Naslednji dan sem jo znova prosil za grozdje.

»Ne morem, ljubi sinko, ne morem.« je zopet odornila, enako kakor vse prejšnje dni.

Potem sem zbolel. Bil sem hudo bolan. Dva dni nisem ničesar zaužil in mama je bila v resnih skrbeh zame. Nato me je nenadoma preblisnilo. Zdaj imam priložnost, da dobim grozdje, sem pomislil.

»Mama, grozdje bi jedel.« sem jo prosil. Pogledala me je in brez besed izginila. Čez kakšnih deset minut se je vrnila, v rokah je nosila prozorno vrečko sveže opranega grozdja.

»Mama, mama.« sem ozkliknil od veselja. Opažil sem, kako se ji je po obrazu razlilo zadovoljstvo, iz očesa pa se ji je prikradla drobna, drobna solzica. Bila je srečna, da bom vsaj nekaj

pojedel. Na mah sem izpraznil celo vrečko grozdja. Počutil sem se veliko bolje.

Nekaj hipov pozneje pa se je vse skupaj obrnilo. Varljivo občutek ugodja je izginil. V želodcu sem nenadoma začutil silne bolečine. Potem sem izbruhal vse grozdje, ki sem ga s takim poželenjem pojedel. Mama me je pobožala:

»Drugič ne smeš pojesti osega naenkrat.« je rekla in se mi skozi solze nasmehnila.

»Nikoli več ne bom zahteval grozdja, mama, nikoli več!« sem se ji zaklel, čeprav nisem sam sebi verjel. Mama se je samo zaskrbljeno nasmehnila.

Naslednji dan, ko sem se prebudil, sta me na nočni omariči čakala dva slastna grozda. »Mama ju je nastavila.« sem pomislil.

Počasi sem jedel, jagodo za jagodo, in ni mi bilo slabo. Na svojo večerjajno nesrečo pa sem čisto pozabil.

Ivan Herga

PRICAKOVANJE

Po brezkrajnih belih cestah blodim.
Brez glasu —
Brez oči —
Slep.

Nisem sam,
ko po belih cestah blodim ...

Za menoj gre dolga temna senca,
ki nikoli ne izgine.

A ko pristajam v mlečnobelih jutrih pijan od posrebrene trave,
sem kot otrok čist in lep —

Ivan Herga

pišta kovač

ena zgodnja

ena prekmurska

ena jesenska

ena pijanska

ENA ZGODNJA

Prišlo je, kot pride v pasike
jutranje skorčevo petje,
neopazno in božajoče
prekmursko sprotilelje.

Plahe travnate grive,
pobeljene brezove skorje,
komaj razcvetele ive —
vse, vse je prišlo čez polje.

Se štrki so se vrnili
in modro nebo nad vratnice,
da bodo ljudje obhodili
proe rasti pšenice,
da bodo spet prijeli
za stari plug in brano
in bodo konji zdrveli
dvignjenih repov v poljana,
da bo po kolnikih, zarezgetalo
sonce med komaj shojeno cvetje
in zganilo sezonsko sprotilelje
v mladih kmečkih ljudeh,
kar jih je doma ostalo...

ENA PREKMURSKA

Nekoč sem bil mlad
in sem pobegnil od doma.
Zdaj sem nekdo drug,
ki kdaj v kraje domače poroma.

Vse je še preprosto ostalo,
le omet na hišah je ostarel
in mater je čisto malo
upognil čas in ji obraz načel.

Tako se vsi bližamo smrti,
kot štorcklje s črnobelimi krili,
že mladi smo utrujeni
in bi si radi nekje odpočili.

Zato se kdaj vračamo v kraje,
kjer je naš stari svet
in kjer lahko govorimo o sreči
brez besed.

ENA JESENSKA

Veter je odpeljal
napajat k reki dežja
čredo orumenelega
listja.

Jesen je presejala
skozi ogolele neje kostanjevo
poslednje sončne
žanke.

Tožnost je povabila pred moja
zaklenjena vrata stare prijatelje.
spomin, nemir
in sanje.

Zdaj trkajo na vrata srca
in skušajo vdreti v izbo,
kjer diši
po zrelih jabolkih.

ENA PIJANSKA

Vse sem izpil pa bi še.
Pil bi, pa se ne bi ntešil.
Na ulici bi se s senco boril,
pa se je ne bi rešil.

Kozarec sem v steno zagnal.
Plačal zanj dvakratno ceno.
Ljudem sem o sebi lagal
in sam verjel, da je iskreno.

Preklete, več ne bom pil!

Pa sem se dotgnil od mize,
srečal pogled monalize —
o, da bi jaz to ne bil —
se ji nasmehnil in — zopet zapil.

DVA

Sij poletnega dneva
na gozdni jasi
diha
zgodbo praproti.

V grmu
lušlja tih trepet.
Na rožah
je zanihala roka...

Ljubezen.

... senčnati val,
vonj po mahu
in smrekah
je oblizal
valovečo črnino las
in oči
v objemu molka.

Jerica Marzel

PESEM

Rodil sem se v jutru neke jeseni.
Najbrž je deževalo.
Igre dežja in veter
še sedaj so v meni.

Jutro kot so pač jesenska jutra.
V blatnih lužah svetilke, odseni,
hrup avtomobilov, svetlobni napisi
in v ozke ulice ujeli odmevi.

Takrat sem bil še tako majhen
in sam pod svinčenim nebom.
Samo pobegli veter, mrtna drevesa
in oblaki, kot da so šli za pogrebom

V mojem koledarju se sedaj
ortijo dnevi megleni.
In igre dežja in veter —
— kot tisto jutro v neki jeseni.

Marko Zorko

OBALA

To tukaj je morje.
(Najbrž se je nekoč potapila ladja
z modro galico.)

Ribiški čolni imajo tako čudno navada:
neprestano se zibljejo.
Jambari so pozabili,
da niso več drevesa,
pa strmijo kvišku.

Kako so lepi ti oleandri!
In tista palma v kotu.
Le kdo poseda v njeni sencih?

Stari kapitan
imajo vsi enake obraze
in kadljo pipe.

Valovi se smejejo
in kažejo bale zobe.
Mi pa mislimo, da bo nevihta.

Ribiški čolni ne vidijo morja.
Zaverovani so v svojo neumno navada:
neprestano se zibljejo.

Marko Zorko

LJUBIL TE BOM

Ljubil te bom.
Odela me boš z vznemirjenim
svojega glasu.
Moj obraz bo tvoj obraz.
Tvoje roke bodo moje roke.
Kako te bom ljubil!
Toda ti ne boš slišala
poslednjega
krika
srca...
Ne boš slišala za mojo smrt.
Vsi te bodo poznali,
ti deklica
z mojimi očmi.
Zvezde te bodo klicale.
A ko me ne bo več,
bo nebo šepetalo tvoje ime.
In zvezde te bodo ljubile.

Inan Herga

marija vizjak srečanje

»Ljudje sploh ne razmišljajo o drobtinah. Drob-
tine zanje niso zanimive. Včasih jih oržejo na
dvoorišča kar tako, ker jih ne potrebujejo. Prav
nič dobrega ne nameravajo s tem.«

V polmraku za lesenimi vratmi drovarnice se je
nekaj svetlikalo. Previdno se je približal in po-
kukal skozi špranjo. Zitna zrna. Se nikoli po-
prej jih ni videl tam. Izlegnil je vrat in — ka-
snil. Kakšno ugodje!

»Glej no, kako smešna kokoš!« je spregovoril
hrupav glas, da je otrgnil od groze. Prav preden
je pricapljal temna gnota in se zabuljila vanj.

»Dober dan. Jaz nisem kokoš. Čemu si zaprta?«
»Nisi kokoš? Kako čudno! Kaj pa potem?«

»Golob — in to je vse kaj več kot kokoš. Lahko
bi vedela, da znam letati in sem zaradi tega
prav nenavaden. Ti tega ne zmoreš. Čemu si
zaprta?«

»Zaradi ljudi. Ne misli, da sem tako neumna.
K meni nisi priletel. Prišel si po zemlji. Prav nič
niši bil videti nenavaden. — Čemu kradeš moja
zrna, ko si tako imeniten?«

Bil je v silni zadregi.
»Oprostl. Nisem te hotel užaliti. Lačen sem in
tvoja zrna so res imenitna.«

Porinila je predenj kup zrn:
»Lahko pojesh oša. Nikoli ne zmorem vsega.
Preveč mi prinašajo.«

»Kdo ti prinaša?« je planil od radovednega
gladu. — »Sicer pa, saj me ne zanima.«

»Verjamem, da ne.« je dejala posmehljivo.
»Ljudje mi prinašajo zrna.« je še dodala in ga
napeto opazovala.

»Ljudje? In praviš, da si zaprta zaradi njih.
Misliš sem, da niso dobri.«

»Saj tudi niso. Če misliš tako, ne misliš prav.
Od tega si obetajo koristl.«

»Koristi? Kaj so to koristi?«

»Čemu si prišel?« je vprašala s poudarkom.
Sknil je kljun pod peroti.

»Tvoja zrna mi gredo v slast.«

»No oidiš.« je dejala prav nič zmagoslavno,
prav in tega razloga mi prinašajo ljudje zrna.«
»Ne razumem.«

»Saj tudi ni lahko. Vsaj zate ne. Če bi bil ko-
koš, čeprav smešno majhna kokoš, bi bila zate
to ena najenostavnejših stvari na svetu. Tako
pa si sila imeniten golob in ne moreš razumeti.«

Čutil se je osramočenega in neznanega in je
molčal.

»Použili me bodo.« je dejala čez čas sklonost-
no, in z menoj zrna, ki mi jih prinašajo vsak
dan. In v tam je koristl. Razumeš sedaj?«

»To je strašno. In se prav nič ne bojiš? Zaprl
so te v to leseno kolibo, da bi te nekega dne
použili? Jaz pa lahko sedem na vrh cerkvenega
zvonika, kadar se mi zahoče, in poslušam petje
zvonov čisto od blizu. Jaz bi se uprl, pobil bi
ljudi, jim izključal oči...«

»Prav nič ne bi storil, moj mali neumnež. Rodil
si se za druge stvari. Ljubek si in majhen, lahak
in znaš letati. Rodil si se za prostost in nihče
te ne bo zapiral. — Jaz pa, vidiš, nisem ne za
eno ne za drugo in tudi letati ne znam. Moja
krila so zakrnela in tvoja prostost bi bila zame
nesmisel.«

»Toda to ni pravično. Kar takole meni nič tebi
nič použiti nekoga zato, ker ne zna letati. Po-
znam golobe. Prav nič niso ljubki in tudi letajo
zelo slabo. Nihče jih ne občuduje, pa tudi nihče
ne ubija. Sami od sebe umrejo, kadar želijo.«

»Ti so zgrešili smisel in sami sebi lažejo. Pre-
mlad si še, ne moreš razumeti. Sklicujoč se na
pravičnost? Ti in jaz. Vsak zase ima svojo pra-
vico in svojo resnico. In resnica je važnejša. Obe
pa imata na tisoče obrazov in izmed njih moraš
znati najti svojega. Takrat si pošlen pred seboj
in pred drugimi. Recimo, da se zberemo vse
uporne kokoši sveta in razglasimo za kribično,
da nas ljudje uživajo. Če zmagamo, bodo
ljudje pač začeli uživati nekoga drugega, na
primer vas, me pa ne bomo vedele kaj početi s
prostostjo in svojimi zakrnelimi krili.«

V zadregi se je čehljal s kljunom pod perotjo.

»Vse to je zelo zapleteno. Nisem si mogel mi-
sliti, da je lahko to tako zapleteno. Veš, če imaš
krila in znaš letati, je to zate najpreprosta
stvar. In če obsediš potem nekje visoko na cer-
kvenem zvoniku in poslušаш petje zvonov čisto
od blizu, se zdiš sam sebi sila imeniten. V res-
nici pa si domišljav in neumen. — Toda povej
mi vendar, se res prav nič ne bojiš smrti?«

»Ne klati neumnosti. In sploh preveč spra-
ješ. Vsakemu najbolj prta tisto, kar najlaže
zmore in česar je vajen. Vsaka stvar ima svoj
smisel, s katerim opravičuje svoj obstoj. Moja
krila so zakrnela in tudi to ima svoj smisel. Po-
užijajo me ljudje. Tvoja prostost bi bila zame
ječa nepomembnosti, ker nikoli ne bi mogla do-
seči vrha cerkvenega zvonika in nikoli ne bi
mogla čisto od blizu poslušati petja zvonov. —
Težko je govoriti o tem. Me razumeš?«

»Ne vem. Tvoje misli so čudne. Preveč sama
si z njimi.«

»Čemu letaš?« je vprašala z napetim priča-
kovanjem.

»Čemu nikoli nisem razmišljal o tem. Vječ
mi je. To je vse. Takrat sem zelo vesel in la-
hak. Streh so lepe, kadar so umite od dežja.
Pri tem se nikoli ne sprašujem zakaj. Gledam
jih in občudujem...«

»Pripoveduj.«

»O čem?«

»O strehah in dežju na cerkvenem zvoniku...«
Sramežljivo je umolknila.

Zamislil se je:

»Kadar so streh mokre od dežja, veš, potem
postajajo kaplje biseri. Sonce umiva v njih svoj
obraz in jaz si lahko potešim žejo. To ni na-
vadna žeja, veš. Včasih pijesh tudi s srcem. Zju-
traj, ko ljudje še spijo in so streh zavite v me-
glo, poslušam petje zvonov na cerkvenem zvo-
niku. To je moja pesem. Njene odmeve lovim
pod nebom ob svojih paletih...«

»Pojdi sedaj.« ga je prekinila. »Nočem več po-
slušati... In ne vračaji se več. Ni bilo prav, da
sem te pustila govoriti.«

»Naj ostanem pri tebi. Nihče me še ni zapro-
sil, da bi mu pripovedoval o tem.«

»Pojdi. Ne razumeš, da me dolgočasil! Nočem
te več poslušati.«

»Prav. Zal mi je. Mislim sem, da me razumeš.
Pa si se le norčevala iz mene. Pojdem.«

Odletel je. Ona pa se je skrila v najtemnejši
kot in si skrivaj utrnila solza. Ni bilo prav, da
ga je pustila govoriti. Vse tisto o strehah in petju
in... Saj nikoli ne bo mogla letati. Ni bilo prav.
Stvari, ki je ne poznaš, ne moreš zeliti. Kako je
vendar neumna. Zdaj ga ne bo nikoli več. Nikoli
več. Bolje je tako. — Morda pa le še pride.
Morda je razumel. Morda zaradi zrn. Tako rad
jih je imel. — In ljudje jo bodo použili. Jutri
zvečer. Slišala je, pa mu ni hotela povedati. —
Razjokala se je od strahu in bolečine.

»Vrnil sem se. Ne verjamem ti. Ne verjamem,
da si se dolgočasila in da nočeš ničesar več ve-
deti o strehah.«

»Jutri — me bodo použili.« je dejala mirno.

Sklonil je glavo in ni dejal ničesar.

»In sedaj me je strah zato, ker sem spoznala
tebe in tvoje streh. Pravzaprav bi te morala
sopražiti. Ne najdem več smisla. Kako sem ne-
umna. Okužil si me z dočimom. Prej sem bila
nakaž, zdaj nisem nič več. Zato, ker želim ne-
mogoče in nedosegljivo. Čemu si se vrnil, da me
vidiš tako? — Bolijo me krila. Strahotno me
skelijo. — Odidi, prosim te. Nočem, da me gle-
daš tako. — Skelijo me želje brez upa. Odidi! In
ne vračaj se več.«

Odletel je majhen in ljubek nekam pod nebo.
Zvonovi na cerkvenem zvoniku pojejo vsak
dan, do nekega večera, svojo pesem prostosti
tam daleč nad leseno kolibo.

Nekega dne bom odšel.
Brez fanfar in govorov,
neopazno,
kot mati iz sobe spečega otroka.
Se njej ne bom rekel:
Zhogou.
Odšel bom v nič,
nedozorelo seme.
Kot tujec
brez domovine in imena
in nihče se ne bo spominjal,
da sem bil tudi jaz človek.

Potopil se bom
v favnovsko ravnodušnost,
v brezsmiselno idiliko zelenih vej
in v ščebetanje bedastih slavcev;
in bom spet živ
in spet ne bom mogel živeti
brez veje.
brez drevesa,
brez zemlje,
brez neba,
brez vode,
brez sonca.
Pa vseeno bo prišla jesen.
O, kako sladko je orumeneti
in odpasti
in zgniti.

Živeti sam,
brez obrazov,

ki jih moraš opazati
in se jim odzivati.
Niti ene maske ne smeš spregledati,
ker imajo denar ali ljubezen,
vse to pa ti je potrebna.
Ne smeš pobegniti,
to niso pravila igre.
Vztrajati
in raztrgati vse maske
in jih prezirati.

Vse je kot tale dim,
bežec v zrak:
raketa in angel
in duše s krili,
ki letijo k bogu
(druge ostancjo na zemlji).
Vse je kot dim,
ki ga požre nebo ali pa bog.

Kadar se dvobojujem
s seboj,
si ne vržem rokavic v obraz.
Pokažem si svojo sliko
in ji pljunem v oči.
Se vedno vidim.
Vzamem pero
in ga zasadiš v lobanjo slike.
Slika umre,
jaz živim.
Mnogo slik imam
(z avtogramom),
toda eno samo življenje.

Ničesar ti nisem dal,
kar bi te spomnilo name.
Še za rože,
ki bi ovenele,
nisem imel denarja.
Moja slika je premajhna,
da bi bila za okras,
ne vidi se iz žepa na prsih.
Moral bi ti dati ogrlice,
drago,
tako ti pa nisem dal ničesar.

Zakaj
sveti luna na obešenca?
Veter igra na klavir žalosti
same nizke tone,
kot da bi dihali kriki
zadavljenega grla.
Jutri bo zastava na pol droga
in nekaj solz bo omočilo sneg.
Luna pa sveti na obešencu
in na drevo,
pod katerim se poljubljajo.

peter baloh
nokturno
za aríadno

šandorov vanč pogreb

»Pasja vročina,« je dejal Dolgi Janoš in si otrl znojno čelo. »Sreča, da se je obesil sedaj; čež nekaj časa bo začela žetev in takrat se je težko odtrgati od dela za celo popoldne,« je brundal sloječ pred vrati na cesti, ki je vodila proti vasi. Samo da ne bo preveč ceremonij, to potem pokvari sedmino. Vino tako ne bo bogve kaj, sicer smo pa pili že slabše.

Ozrl se je po cesti, pljunil po koprivah, ki so se bohotile ob plotu ter se napotil proti pokojnikovi hiši.

Na Rjistarjevem dvorišču je bilo mnogo ljudi. Žene v črnini so tiščale v borno senco pod brajdami, možje so se v gručah pomenkovali. Dolgi Janoš je že od daleč uzrl gručo možakarjev, v kateri je Šostarecov Ferenc nekaj pripovedoval. Ko je uzrl Janoša, ga je pozdravil: »... dan Janoš. Kako si? To je fakt.«

»Da, da. Tako in tako. Kakor ozameš!«
»Da, dragi prijatelj, to je neverjetno žalostna stvar. Saj res ni bil čisto naš, to je fakt. Malo čudaški je bil, toda to, da si bo sama vzel življenje...« je zategnil Ferenc ter utihnil.

»Kaj hočemo, bog je gospodar. Spominjam se ga kot smrkolina, ko mi je plezal po kolenih ob ličkanju koruze,« je pristavil Vrbanov Karol.

»Ja, pametnega smrkolina. Pametnega. To je fakt.« Po cesti iz Moščanec se jim je ves zaripel v obraz in oznojen prigulal Petrijanov Majkež. Črn klobuk se mu je zarezaval v debelo glavo ter mu puščal modrikast obroč kakor trnjev venec Kristusu.

»Ha, pa to si ti, Majkež,« ga pozdravi Karol. »Bogme jaz,« si je z roko obrisal znojen obraz. Izpod na trebuhu razpete mokre srajce mu je silila bleda, dlakasta koža.

»Prejšnji teden, se mi zdi, sem te videl na sejmu,« reče Karol. »Ali si dobro prodal?«

»Pa srednje. Lahko bi bolje.«

»To je fakt,« pristavi Ferenc. »Ali si prodal tisto telico, ki si jo imel tam v kotu?«

»Hudiča prodal. Kako prodal? Za ta denar? Ti zadrugarji bi hoteli zastoj!« se razburi Majkež. Dolgi Janoš ga potreplja po ramenu.

»Vrag jih naj pobere. Ali si prišel na pogreb?« Majkež se slegne na svojih kratkih, okroglih nogah ter se zazre čez gručo na dvorišče.

»Pa,« povzame, »prišel sem se poslovit od pokojnika, preden sam skočim v grob. Ob kateri uri bo pogreb?«

»Ob treh so napovedali. Bo pa pozneje, to je fakt. Čakajo še na sestro iz Fokovec, pa tudi one iz Maribora še ni. Verjetno še vlak ni pripeljal.«

»Bo, tako bo,« povzame Potočni Pišta. »Ali si dosti zahteval za telico?«

Pišta se je priženil na Bencovo posestvo, ki je bilo takrat zadolženo. Vendar mu je z njegovim zajetnim telesom uspelo na železnici prislужiti nekaj denarja, da se je izkopal iz dolgov. Zdaj je z uspehom kmetoval. Majkež je ob njegovem vprašanju zavrtel kroave oči vanj ter se odhrkal:

»Ti si prepričan, da mnogo, jaz pa, da malo.«

»Jaz sem ga videl istega dne,« povzame Cigut, ki je že dolgo pomrdoval. »ko je šel iz Močvarja. Nosil je srnjakovo rogovje. Šalil se je z mano. Verjetno so ga dolgo iskali, preden so ga našli na hlevu?«

»Fronček, hlapec, ga je našel popoldne, ko je šel spat na seno. Praviijo, da ga je kar odrezal, ni počakal niti na komisijo,« je obrazložil Dolgi Janoš.

»Prištedi nas bog takšne smrti,« zastoče Majkež.

»Ha, Majkež, ali bi ti prodal telico za 80 jurjev?« ga prekinje Karol.

»Kako da ne, če bi še kaj dodal. Saj veš, da nimam prostora zanj. Pa tudi krmo je letos

požgala suša.«

»Pomislite,« zasope Cigut, »obesil se je na istem hlevu, kjer se je baje njegova mati spečala s starim gostilničarjem, ko je hodila k njemu na dnino. Baje je on brat sedanjega gostilničarja, zato sta se tudi toliko grizla. Božja volja je vse-mogočna,« je sopeč izdaval ter se počesal po zadnjici.

»Da, bog je gospodar, to je fakt,« pritrudi Ferenc.

»Glej, Irma z zaročencem,« pristavi nekdo. Možje so se obrnili proti vhodu, kjer sta Irma in njen zaročenec nesla venec.

»Nikoli ga še nisem videl,« zašepeta Majkež, »to je verjetno tisti, s katerim živi na koruzi. No, sedaj se bo najbrž začelo.«

»Da. Ste brali, kar piše v časopisu? Piše, da je bil zelo zaslužen kulturni delavec, nekakšen burkelist ali nekaj podobnega;

»Lepo je bilo napisano. Celo nekaj več. No, saj je bil že v šoli zelo pameten. Stari Ferenc so bogme imeli darežljivo roko za njegovo šolanje,« pridene Janoš.

»Da, nikoli mu niso ničesar odpovedali. Kakšna škoda zanje,« iztisne Majkež.

»Da, da, ne sme se dajati vse na voljo otrok. To je fakt.«

Ljudje so se počasi zbirali okoli pogrebne mize na dvorišču. Stare, v črnino oblečene ženske so s svojimi brezobnimi usti globoko sključene začele glasneje mrmrati molitve. Preplašene kokoši na gnojišču so neumorno kokodajsale.

»Pri hudiču,« vzklikne Potočni Pišta, »poglejte, kakšen venec!«

»Ta je stal grd denar, pri moji duši,« zasope Dolgi Janoš ter prenese z jezikom pipo z leve na desno stran ust.

»Težek udarec zanje,« povzame Karol ter se prestopi z leve na desno nogo. Nato zašepeta Majkežu: »Majkež, ali prodal telico za osemdeset in pol?«

»Prodam, seveda bom prodal. Ali si jo videl, kakšna je? Srce se mi trga, ko pomislim, da jo moram prodati, toda kaj hočem, ko ni krme. Daj petinosemdeset in jo lahko ženeš.«

»Moj bog, dosti znanec je imel, poglej, koliko pencev,« zamrmra Karol ter se naredi, kakor da ga je preslišal.

»Kakor da mu to kaj pomaga,« povzame Janoš, »poglej, kako se derejo. Ko je pa žipel, so ga venomer vlačili po zobeh. Življenje je ena sama velika prasicca. Jaz bi se v grobu obrnil na trebuh, da bi osem tem larfam zadnjico kazal!«
»Janoš, moj bog, kaj pa mlatiš?« zastoče Ferenc.

»To je resnica,« pritrudi Majkež.

»Karol, nameravaš kupiti telico?« Karol se je prestopil te. si z roko obrisal znojen obraz; buljil je v ljudi, ki so se gnetli okrog krste.

»Ja, mislil sem kupiti nekaj. Dobro dojnico potrebujem. Tvoja telica pa ima nekam majhno vime. Vseeno bi jo kupil, če jo daš za dvainosemdeset.«

»Kaaj? Ste ga slišali? Majhno vime! Ali bi ti hotel, da ima že telica takšno vime kot njena mati, ki daje po tri dojonice mleka naenkrat? Sicer jo pa za ta denar ne dam iz hleva.«

Tujec iz mesta je s pojočim glasom bral pokojnikov epitaf in ženske so še glasneje zajokale. Domači so s povešenimi rameni zrl nekam v tla, voznik pogrebnega voza pa je miril konje, ki so otepali z repovi po vsiljivih obadnih.

»Zbralo se je mnogo ljudi, to bo velik sprevod,« zašepeta Potočni Pišta, zroč v govornika.

»Tako bo kakor ob smrti učiteljeve žene. Se spominjate, kako so skakali fotografi okrog in skljocali z aparati. In govorniki! Meni se je zdelo, da mi bodu noge odpadle. Ali pa tisti, ki je prebral samo: 'Draga tovarišica' — in konec. Jaz imam že raje našega novega župnika, po njegovi zaslugi bom prej prišel pred gospodovo obličje; o tem sem trdno prepričan, ker me bo toplo priporočil. Prav gladko zna pridigati. Zadnjič mi je napisal za sina Vanča tudi prošnjo, ki jo je potreboval na sodišču za neko 'argumentacijo', ali kako se že temu pravi. Tista pokvarjena bajtarska klajfa ga je tožila zaradi pankrta, ki bi naj bil njegov. Njegov, tristo bogov, kakor da ni pri njej prespalo pol moških iz vasi! Moj bi pa naj plačeval 'argumentacijo'!« je razburjeno končal Janoš in zroč v Karola

pljunil v zaprašene koprive ob plotu.

»Ne bo dolgo in sprevod se bo začel,« zamrmra Karol. Bilo mu je nerodno zaradi vaških govoric o njegovih odnosih z bajtarko.

»Bog mu grehe odpusti, mi mu odpuščamo. Ti, Janoš, je veliko računal za prošnjo?« ga je vprašal Potočni Pišta.

»Župnika misliš? Staro sem poslal, zdi se mi, da mu je nesla nekaj jajc in kuro. Zaradi starosti tako ni več nesla.« Možje so utihnili in opazovali ceremonial. Ob koncu govorov so ženske še bolj zajokale. Ljudje so se počasi odmakali od krste, gasilci so jo dvignili na pogrebni voz in sprevod se je začel. Spredaj križ z vencom, za njim domači, nato voz s krsto in pevskim zborom, izza njih v prah zavita truma ljudi. Janoš in možje so se umaknili k robu ceste ter sneli pokrivala.

»Dal ti bom dvainosemdeset in pol za telico,« zašepeta Karol Majkežu, ko je poskakovala krsta na vozu mimo njih.

»Bog mu grehe odpusti,« zamrmra Majkež. »Ne dam je za manj kot petinosemdeset.«

»Tristo namalanih bogov, ti si hujši kot zadrugarji; oni so mi nudili trinosemdeset jurjev. Daj petinosemdeset ali nič!«

»S teboj se ne da trgovati! Pri vsem tem pa pozabljaš, kako ima zveržene prednje noge, ha?«
»Kaj? Moja telica ima zveržene noge?« se zadere Majkež. Ljudje, ki so šli mimo njega, so dvignili zdolgočasno žalostne obraze ter se zazijali v njega. »Tebi je ne dam, pa amen!« pribije. »Moj bog, noge zveržene,« zastoče.

»Kaj boš onegavil, Majkež, in se drl. Koliko si rekel, da spustiš?«

»Tebi je ne dam. Ha, pa še spustim naj? Ne dam!« je ves zasopel sikal Majkež, nato se je obrnil ter se priključil povorki. Za njimi je trepetal prah, ki je še dolgo visel nad cesto.

Karol in Majkež sta počasi koracala, se ustavljala, krillila, nato zopet stopala dalje, gruča možakarjev pa jima je tiho sledila. Pred gostilno pod krošnjo kostanja sta se ustavila. Povorka se je že davno izgubila na pokopališču.

»Gremo noter, da potrdiva kupčijo in da ti dam nekaj vnaprej.«

»Ne dam! Kar sem rekel, sem rekel!«

Po vasi se je razlila mehka pesem zbora in se vila nad zaprašeni brajdami in trepetajočim prahom nad cesto.

»Majkež, ne bodi nor. V nogah je slaba, plemenska ni, dojnica še tudi ne vem kakšna bo, če je sploh brejja?«

»Kaj praviš? Gromska strela, ne dam, razumeš! Ne dam, pa če mi crkne v hlevu!« zakriči Majkež.

Karol se je pozdravil z gručo ter se obrnil proti domu.

martin prašnicki kapka

Ne vem, zakaj neki smo ji rekli Kapka. Mislilim, da smo si otroci to novo ime izmislili kar tako, da bi ji z njim kljubovali. Nihče nam ni mogel vzeti veselja, ki smo ga čutili, ko smo za njenim hrbtom razposajeno šepetali: »Kapka si, da veš.«

Z Mihcem sva se zapodila čez cesto, ko je prišla v trg, da bi brž sporočila novico. Pri nas ni bila navada, da bi prihajali tuji ljudje brez vzroka. Navadno so prinašali strah, in dokler nismo vedeli, komu proti nevarnost, smo se jih vsi bali. Otroci smo po stopnji strahu in bojazni razlojili trško prebivalstvo v štiri skupine. Prvi so bili naši očetje; bali so se beračev, toče in rubežev. Potem so prišli trgovci, gostilničarji in kletarji; le-ti so se tresli pred revizorji. Nato se je zgodilo, da so vزتrepetale starke in mladenke v strahu božjem, ko je kaplan jezno oznanil, da bo zaradi velike pregrešnosti v trgu poklical spovednike iz mestnega samostana. Na koncu pa seveda mi otroci. Vedno smo bili na najslabšem. Ker smo bili najšibkejši v trgu, so nas hoteli vsi strahovati. Ali kaj! Mi smo dopuščali to sladko dolžnost le našim zakonitim strahovalcem. To so bili učitelji. Tedaj smo menili, da so učitelji ljudje daleč najvišjih sposobnosti. Saj so se jih na neki način bali tudi naši starši, če je bilo treba zbirati denar za šolo. Kako se potem ne bi bali še mi?

Tisti dan se ni zgodilo še nič. Nihče ni zvedel, kdo je bila tujka, ki je skrivnostno prišla in se v trgu izgubila. Drugi dan — nič. Naše matere so ugibale, toda več kot to, da je prišla, niso zvedele. Nekdo je menda povedal, da je še isti dan odšla in da je bila tu le zaradi ambulante, ki so jo tržani gradili v vzajemno pomočjo, toda tudi to so bile samo govorice. Trške ženske so postajale nestrpne, kar smo najbolj čutili otroci, saj so nas najdale doma in na cesti.

Potem pa je stisnila velika žalost deco našega trga. Na cesti smo se igrali in razbili okno na Zidovkinem stanovanju. To je bil velik prekršek, zato smo se razbežali, ker nihče ne bi rad nosil posledic. Poskrili smo se in čakali. Starke se je prikazala na oknu. Videli smo njen trpek, zgrbančen obraz in mislili, da je to zato, ker shranjuje v nogavici denar. Potem je nekaj vresčala, a je nismo razumeli. Le Mihec je nasluhnil usodne besede in jih potem pred vsemi ponovil: »Mulci. Novi učiteljici vas potožim. Zdaj boste drugače plačevali lumpartije, barabe!«

Ostali smo kot vkopani. Tone, ki smo ga dolžili, da je neumen, je odšel po cesti in se res bedasto režal. Ostalim pa nam je bilo jasno, da je prišla sedaj kaznen nad nas.

Naš strah pa je bil prazen. Vse, kar smo skobali in česar smo se bali, se ni hotelo zgoditi.

»Pišta, greš domov? Babe so šle na pokopališče, jaz moram še živini pokladat...« je končal ter odšel, ne da bi počakal odgovora.

»Misli, da bo večno živeti!« zasope Majkež za njim. »Samo grabi in grabi. Skopuh crknjeni. Pridite, gremo na špricer k Lajčeku!«

»Majkež, jo prodaš za dvainosemdeset?« oprava Pišta.

»Kaj praviš? Aaaa, telico? Seveda, samo nekaj boš še dodal.«

»Dobro, dvainosemdeset in pol!«

»Vsi ste enaki hudiči.«

»Pridi, Majkež, greva, da potrdiva kupčijo in da ti dam nekaj vnaprej.« povzame Pišta ter poleče Majkeža za rokav.

»Pomislite, moja telica da ni dojna! In krivih nog! Ti hudiči ti crknjeni,« zažuga za odhajajočim Karolom in zavije v gostilno.

Mir, ki je zavladal nad vasjo, so le tu in tam prekinjali klici otrok. S hriba so se vsuli porebci. Bila je pasja vročina, ljudje so si utirali preznojena čela, in stare ženske pridrževale dolga črna krila, ki so se vlekla po prahu. Prah se je za njimi počasi sesedal na zoreča žita. Hiše so dremao škilile izza brajd. Nekje daleč spodaj na koncu vasi je odmevalo enakomerno udarjanje klepača. Prišla je žetev.

Tako smo na nesrečo, ki jo prinašajo nove učiteljice, kmalu pozabili.

Prišla je pomlad, ki sem jo čutil v svojem drobnem otroškem srcu že davno poprej. Zdela se mi je lepša, kot sem jih dotlej doživel, toplejša in bolj cvetoča. Predajal sem se nekim sladkim mislim, nenavadnim in lepim, starši pa so bili zame v skrbeh, ker sem se obnašal čudno za desetletnega otroka. Bežal sem od doma na sončne livade, kjer sva z Mihcem odkrivala neki nov svet, poln fantazije iz knjig, ki sva jih nosila s seboj in leže na trebuhu prebirala. O šoli sva govorila bolj malo, če pa sva, je bilo to o Kapki, kajti to novo ime je zlasti meni čedalje bolj ugajalo. Nisem mogel več razumeti svoje neumne nagajivosti takoj, ko je prišla.

Kapka sicer ni bila jezna zaradi tega novega imena — zanj je zvedela prav kmalu od naših sošolk — vendar se ni po nepotrebnem prikazovala med ljudmi. Podnevi so jo ocenjevale trške ženske na cesti in v trgovini, kamor je prihajala počasi in sklonjene glave, tu največ molčala in se prav takšna vračala. Opazovale so jo, ko je vodila otroke po cesti, da bi odkrile njene pedagoške napake — ali zopet nič. Zato so postajale ob večerih pod oknom njene sobe, se nekaj pomenkovale, v glavnem pa z očmi in ušesi snemale nejasno svetlobo, ki je prodirala iz Kapkine sobe.

Dvakrat na teden je odhajala v mesto, to smo vsi vedeli. Nihče pa ni vedel, po kaj hodi. Vračala se je zjutraj. Nekoč sem zasačil sosedo, ki je naš mami nekaj skrivnostno pomežiknila. Napel sem oči in ušesa, toda prebrisanki sta obrnili besedo.

V šoli so nam dali lepake, da smo jih nabili po zidovih in kostanjih ob cesti. Na njih je z velikimi črkami pisalo: KONCERT.

Ko sem prosil očeta za dovoljenje in drobiž, je bil nasajen in me je vrgel iz sobe. Obupan sem kolobratil okoli in si želel Mihca, da bi mu potožil, kako nesvoboden in uklenjen otrok sem.

Pred gostilno me je ustavil pismonoša. V roko mi je stisnil nekakšen ovoj: »Brž steci k tovarišici Kapki in ji daj to!«

Bil je že mrak, zato me je bilo strah, ko sem tipal po temnem hodniku. Ob vsakem koraku sem se ustavljal in prisluškoval odmevom v globini. Pred nekimi vrati sem obstal, da bi prisluhnil igranju na klavir, ki je prihajalo izza njih. Glasba je bila lepa, se mi je zdela, srce mi je bilo močnejše in postal sem nemiren. Pozabil sem, čemu sem bil prišel; ovoj sem hotel spustiti na tla ter zbežati. Podila me je neka nenavadna in pošastna skrivnost: občutek, da sem prišel v cerkev sredi noči poslušat pogovor duhov, me je zgrozil. Toda za hip sem postal, morda zaradi nemoči, da bi ušel; glasba je polagoma premagovala strah in čutil sem, da se umirjam. Ostal sem oslonjen na vratih in omamljen poslušal.

Potem sem hotel bliže in sem potrkal. Nekajkrat. Klavir je donel v polnih akordih, da jih nisem mogel udušiti s šibko pestjo. Narahlo sem pritisnil na kljuko, ki se je odala. Glavo sem pomolil naprej, da bi uzrl klavir, toda zaman. Na čelu sem zasluhlil potne kaplje.

Stopil sem v sobo, utesnjeno in podaljšano z nekimi vrati na desni. Objel me je poln akord in čutil sem, kako tonem. Predmeti v moji bližini so izgubljali obrise. V kotu sem še uzrl mizico z vazo. Oprl sem se nanjo, ker so mi kolena medlela. Glavo sem objel z razkrečenimi prsti. In nisem bil več otrok. Brez kril sem zaplaval k neki razsvetljeni točki na zatemnjenem nebu, od koder sem slutil vso nenavadno srečo in sladke glasove pesmi, ki je zadonela v meni.

Nenadoma sem potem začel padati, kakor je pojemala pesem na klavirju in v mojem srcu. Zopet sem slonel ob mizici. Zdrznil sem se in skočil pokonci; tla pod mano so bila silovito trda. Stopil sem naprej proti vratom in še vedno na pol omamljen strmel nekam v tla. Potem se mi je zazdelo, da se iz mraka pred mano izvija neka bela senca: najprej v strunah drgetajoč obraz, potem dolga bela postava.

Ne vem, kako to, da sem pozdravil. Saj pred menoj ni bilo nikogar. Samo nepoznana senca: vitka, bela; in priklonil sem se ji. Bela prikazen za klavirjem se je zdrznila in postalo me je stam. Potem je stekla in mislil sem, da me bo pregnala. Morda bi se ji uprl, se zapletel v plavajočo tančico, ki je visela raz njena ramena in se stisnil k njej, pa četudi bi me tolkla. Toda tega vendar ne bo storila, sem mislil, tako lepo je igrala, čemu bi me sedaj tepla.

Prižgala je svetilko. Svetloba je zableščala pred mano, da sem oslepljen obstal. Potem se mi je vračal vid in iz svetlobe se je oblikoval Kapkin obraz. Za hip sem ostrmel, potem se pa zagnal proti njej:

»Kapka, ali ste to vi?« sem skoraj zakričal. Glas se mi je lomil. »Ali sem to vas poslušal?« Noge so mi popustile in z jokom sem padel pred njo. Na tleh sem se razjokal, sam nisem vedel zakaj. Morda sem bil presunjen, morda pa sem čutil krivdo, ker sem na glas zaklical njeno ime: Kapka. Ko sem tako ostal, sem čutil, kako me je dvignila. Stisnila me je k sebi, jaz pa tega nisem mogel verjeti.

»Zakaj pa jokaš, fanek?« me je nagovorila z glasom, ki je bil enak drugim človeškim glasovom. »Kaj se ti je zgodilo?«

Nisem ji mogel odgovoriti, ker mi je grlo otrpnilo. Jokal sem še vedno, ampak jokal zato, ker mi je bilo v njenem naročju lepo. Hotel sem se greti v plamenu njene duše, ki me je nalezljivo oplazil, da sem ostal nem. Za vedno. Njeno naročje in plamen je sladka glasba žipljenja...

Potem sem vsak dan čutil, da me vleče k njej. Želel sem jo vsaj videti ali poslušati njeno glasbo. Mihec me je pri tem oviral, pa sem se ga izogibal. Ob večerih sem hodil pod okno njenega stanovanja; slonel sem ob zidu in poslušal sladke akorde, ki so se koprneči zgubljali v daljavi.

Na cesti sem se oziral za njo in postajal, ona pa se mi je nasmihala z besedami: »Kako je, fant moj?«

Želel sem si, da bi bil velik, kajti tedaj bi se z njo poročil. Imenuje me fanta, to ni šala. Pa tudi sedaj bi hotel k njej. Igrala bi mi po ves dan, jaz pa bi ji prinašal cvetice v zahvalo. Tako lepo bi nama bilo. Mislil sem na bele lilije, ki so rasle na jasi.

Ona pa tega ni mogla razumeti.

Začeli so govoriti, da bo odšla. Se preden se je zgodilo, sem začel jokati, skrivoma in na glas, da bi tako potopil trpko slast, ki jo je rojeval spomin. In res je odšla. Nekdo je rekel, da se bo poročila, jaz pa sem se zagnal vanj in ga začel bitti. Tolkel sem z vsemi močmi.

»Ne, ona se ne bo omožila,« sem obupan klical, »vrnila se bo, bela žena. Moja je za vedno, k meni se mora vrniti...«

Zagnal sem se po cesti in tekel, tekel. Pritekel sem v gozd in se vrgel na tla. Bolečina ni popustila. Čutil sem jo, kako para rosno otroško srce, ki se je utrujalo od napore. Zopet sem se dvignil in šel...

V meni pa je ostala globina prevare, rojene v sladkem otroškem nasmehu.

PESEK OB OBALI

Samota v meni
je topla in sipka
kot pesek ob obali.
Valovi prinašajo panjo
mrtve zvezde in prazne školjke.
Otroci se kriče podijo
po njej.
Toda na mivki
nikoli nič ne zraste.

STARE PTICE

Stare ptice,
ki ne morejo umreti,
gnezdijo pod oboki
mojega spomina.
Njihovi domovi
so zapuščene, otožne
shrambe smeha.
Stare ptice
ne morejo umreti
in nikdar
ne odletijo drugam.

Skrila
bom tvoje ime
med marjetice in regratove lučke.
Zaklenila
bom odsev nasmeha
med vse drobne, nežne stvari.
Potem
bom dolgo pila
iz vrča sinjine.
Ko bom odšla v večer,
bo moja senca topla
in bogatejša.

Olga Heric

franček rudolf

Rad bi se igral s teboj
vse stare igre.
Naučil sem se jih nekoč.
Bil sem deček.

Skrivala bi se, plezala po drevesih
in skakala pismo.
Posebno ena igra je imenitna:
loviti mesec.

Stečeš preko večerne trave
(od sonca je le še zlat pas nad goro).
Drevesa so temno zelena, tečeš,
nad njimi je svetli mesec.

Pa ta igra bi ne imela smisla.
Mesec sva že davno
skrila
nekje v moji sobi
ali nekje v najinih očeh.

Velika rdeča luna!
Razgrebel te bom in koščke tvoje gladine
razmetal, razmetal, razmetal

v temne ulice, kamor nikdar ne zaideš,
v mrzle sobe, kjer se ljubijo ljudje
brez tvoje nežnosti,
v velika srca, ki so prazna brez tvoje luči.

In
majhen rdeč košček
tvoje gladine
bom napel skozi špranje v oknici
moje sobe.
Gledala ga bova
ona in jaz,
kadar naju bodo od poljubov
bolele ustnice.

Se malo in zvonec bo podaril
ulicam vse pridne in lene učenke.
A tebe bo zame prihranil.

Njihovi lasje bodo lovili
bežeči dan in ocenjujoče poglede.
Tvoji lasje pa bregove mojih ust.

Oropani razred bo skrival najine sanje.
Rekel ti bom, da te ljubim.
In potem
potem bo prišla snažilka.

Prebral sem te: Ti sladka mala pesem.
Sklenil: Na pamet se te naučim.

Sem naučil se tvojih las in ustnic,
poljub ti zrecital nek večer.

Kako imaš mala rdeča rdeča usta,
kako zvičajno bije ti srce.

Oh, žal, da pesmi, ki jih znam na pamet,
ves tisti skriti, topli zven zguhe.

Hodniki so po zvonjenju temni jetniki.
Gumasti korak je zanje premočan.
Vračam se od zdravnika, fizika teče,
danes je močno deževen dan.

Deževen dan. Stopnice so mokre od stopinj.
Na hodniku sem čisto sam.
Za vsakimi vrati nerazumljive besede,
za okni močno deževen dan.

Hodniki so med urami temni jetniki.
Jaz niti ne vem, če sem bolan.
Bolelo pa je, zanimiva, ta zdravnica,
topel, a divje deževen dan.

TWIST NEKE STISKE

Denimo, vsega je bilo
preveč, preveč.
Čeprav nečesa je morda
bilo premalo.

Samo twist, dragi twist.

Poljubi tvoji so cvetovi,
ko roparsko ti trgam
jih z ustnic, z ustnic.
Kot solza so, kot pesmica so rdeča,
ko daš jih sama.
Twist, stari, dragi twist.

Razmetal se bom v vse strani.
Rad bi se v hipu v hipu v hipu
zazibal v tebe.
Ne morem gledati,
da si cel meter od mene,
zaprem oči,
poljubi me, poljubi.
Stari, dobri twist, twist.

POZAGANI ČESNJI

Ko sem se vrnil iz šole, si ležala brez vej,
razrezana na dva dela. Ta dela sta me spomni-
njala na roke, ki se naenkrat ne morejo ničesar
oprijeti, ki ne morejo ničesar prijeti.

Vse požagajo. Na tvojem mestu
bodo rasli paradižniki in cvetlice.
Lani posekali so drevored. Zdaj tam
širok asfaltni trak sivi se.

Bila si stara. Vse gnilo, staro
pregrnejo pribežališča za čebele.
Čez umirajoče, padlo, se vržejo
v novo daljavo nove ceste.

Se si gostila — kot nekdanj njo
in mene — plezajoče otroke.
Stara. Gnila. A krepka. — Razrezana
me spominjaš na roke.

Vejice je mraz stanjšal
in posul z belimi bodicami.
Drevo se počuti kot v herbariju.

Jaz pa vem, da ni v herbariju.
Razen, če nista strani v herbariju šipi,
skozi kateri ga dan na dan gledam.

Rad imel sem lepo punčko
in je nič več nimam rad.

Modre očke je imela
in tak ljubek, topel vrat.

Med vrtovi sva hodila
in med cvetjem vso pomlad.

Mi na ramo naslonila
glavo v parku je takrat.

Oh, bila je lepa punčka
in je nič več nimam rad.

PROMETNA NEZGODA PRINCA IZ TRNULJČICE

Ce so ti solze v pomoč, lepi princ,
ko ti z drznih ram je odpadel škrlat
in ugrabil ti krono je čas, črni škrlat,
če so ti solze v pomoč, kar joči, princ.

Kot je v naivnih pravljicah vedno bilo,
je trnje pred mečem seveda ušlo,
ti pa menda preveč si ljubil nebo,
da ugrabil ti krono in plašč je škrlat.

Zaljubljen v svobodno nebo si preveč divjal
v pričakovanju, da vzljubi te speči grad.
Srečno prišel je skoz sto in sto vrat
in tu zdaj ona — vroča — leži in spi.

Če so ti solze v pomoč, lepi princ,
ko ne najdeš poljuba, ki jo naj zbudi,
joči.

andrej brvar

Moj vegavi dimnik spi,
kučma mu bela na glavi čepi.

Dimi se leno vijo
v zvezdnato zimsko nebo.

Dim.... Topla beseda kot mati,
kuhinja, kava, copati.

NA POKOPALISCU

Križi v megli —
kot bi gledal skozi solze,
suha trava pod čevolji šumi....

Obstanem za hip.
Tišina. Tišina. Tišina.
Le srca utrip.

In če bi zamel utrip?
Nič. Bila bi ta hip
še večja, še večja tišina.

Da čuden sem in prav nič zanimiv,
da preveč raznal sem grobo
— čeprav o začetku bil sem ljubezniv —
da sem preveč jo mučil z nezvestobo,

da zdaj si res drugega dobila,
ki bolj človeško ljubi kakor jaz —
tako me moja ljuba je spodila
in liste pesmi orgla mi v obraz.

Pred mano na mizici pesmi ležijo —
pesmi napisane v ognju tvoje ljubezni.
Nežne, opojne kot lokvanj belt
iz dneva v dan enako dehtijo.

PESEM ZA DEDA

Tako je z nami, dedek moj!
Valovi žoljenje in šumi,
a ti posedaš na jesenskem soncu,
zamaknjen v stare dni.

Kot bi nes svet s teboj odmiral,
govoriš mi žalostno rasonel
o Dunaju in Straussu in kočijah,
o zapeljivih očkah dunajskih koket...

Gledam te in mislim si,
da kmalu jaz se bom tako na soncu grel
in o lepih starih časih onuku pravil,
ko je Gagarin v vesolje poletel.

Ko smo še črno-belo talentizijo imeli,
ko sem se vozil še v avtomobilu,
ko ob plesu bluesa sem spoznal
punčko v svetlomodrem kritu....

In bom hvalil stare lepe čase,
nad novim svetom bom jadikaval
in kot tebi dedek — jaz,
se bo meni moj vnuk smehljal.

šepetanje

Slavko Jug: Verzi
Založba Obzorja, Maribor

Ob pesniški zbirki Slavka Juga mi je prišlo na misel vprašanje: Ali sme biti pesnik majhen?

Slavko Jug se odreka genialnosti. Z vsako pesmijo znova potrjuje, da ne želi in morda niti ne bo biti novi Prešeren ali Verlaine. Njegove teme so drobne. Obsegajo majhno čustvo, majhen, bežen življenjski problem. Nikjer ne teži za tem, da bi povedal nekaj zares pomembnega in ne, da bi našel izreden slog. Zadovoljen je s prijetnim, dobrim običajnim slikanjem. Hoče biti preprost, mlad.

V primeri s prvo zbirko pa predstavlja ta druga, kar zadeva oblikovanje pesmi, precejšen napredek. Pesmi so melodiozne, podobe so nežne, prav gotovo ne kričeče in nenavadne, čisto v skladu z vsebino: z drobnou, nežno izpovedjo prav nič nenavadnega človeka.

Zenska v njegovih pesmih ni konkretna, označena, ampak na splošno neka ženska. Tudi on sam v teh pesmih ni točno on in na vsak način on, ampak bi se vsakdo lahko postavil na njegovo mesto. Slavko Jug je pesnik, ki ga lahko razumemo, sprejmemo vsakdo. Vsakdo lahko čustvuje tako kot on. Moje mnenje pa je, da Prešerna ne more sprejeti vsakdo, da ne more vsakdo činiti z njim. In ta, ki bo sprejemalec Prešerna, ne bo v isti sapi enako močno čutil, npr.: z Baudelaireom. In človeku, ki mu bo blizu »kitajska lirika«, bo Kutul verjetno tuj.

Slavko Jug pa je tako splošno človeški. Njegove vrline: nežnost, ljubezen, preprosta človečnost so nam v pesmih podarjene. In ni potrebno, da bi jih šele odkrili nekje za burno naslikanimi zgodbami pesnikovega notranjega življenja. Nekdo bo vprašal: »Zakaj burno? Jug je tih, int-

men pesnik.« Toda vsi veliki pesniki so vpili. Lorca je nasilen, kitajska lirika je vpfje nežnosti, Verlaine reže duše, Baudelaire jih tga. In morda ravno zato, ker v Jugovih pesmih ne odkrijemo vsega »tistega« šele kljub vsemu, nas te pesmi ne zgrabijo.

Zopet bo kdo rekel: »Jug je pač tak. Tih. Preprost.« In jaz se bom vprašal še enkrat: sme biti pesnik tak?

Vseč so mi pesniki, ki jemljejo velike teme, čeprav se jim potem morda ne posrečijo povsem. To ni najvažnejše. Najvažnejše je, da so poizkusili! Da so hoteli naprej, da so hoteli v vsaki pesmi odkriti, objeti, zgnesti čim večji kos življenja. Čim več čustva, barv, melodij. Mislim, da pesnik, ki je napisal dobro pesem, bil z njo zadovoljen in šel in napisal še eno tako pesem (ne da bi želel kaj več), drugič ni napisal kaj vredne pesmi. Sam zase povem tole: Prvo pesem sem napisal z dvanaestimi leti. Bila je sonet. V šoli smo tedaj obravnavali Prešerna. Hotel sem ga prekositi. In še nekaj: Takrat nisem vedel niti to, kaj je rima, ritma sploh nisem občutil. Pesniki, ki si po desetih pesmih mislijo, da so geniji, so smešni. Toda pesnikom, ki se ne trudijo biti geniji, tvegajo, da bodo njihove pesmi opisovale, ne pa predstavljele življenje, in takim pesnikom človek ne more slediti. Kajti človeštvo ne sme stati na mestu in se ogledovati, mora iti naprej, mora se prebijati naprej. Zemlja se hitro vrtil!

Vse to, kar sem povedal, pa nikakor ne leti samo na Juga. Slavko Jug je v svoji pesniški vrstvi, med »tihimi pesniki«, eden najboljših: nežen, melodiozen, prijeten. V primeri z mnogimi drugimi zelo pesniški. Samo...

Tihih, osebnih pesnikov je pri nas vse polno. (Ima me, da bi jih naštel!) Toliko, da ne vem, kaj povejo današnjemu človeku s svojim šepetanjem. Kaj in zakaj sploh šepetajo?

Franček Rudolf

dane zajc visoki rdeči mesec

Po prvem srečanju s temi zatemelnimi lirskimi-pateičnimi skicami pesnika Daneta Zajca, ki jih najdemo v zbirki »Visoki rdeči mesec«, se bralec počuti napolnjen z asociacijami več ali manj razločnimi vtisi, počuti se bogatejši za zelo zanimivo in njemu odgovarajoče spoznanje, o razjasnjem bistvu, za eno občutje lepote, mraka, ker je dostikrat predaleč od sluha in ostalih čutil. Medtem ko pa urnitev k temu delu (ornitero iz želje, slučajna, nepredvidena) istega bravca privede v nov položaj, v položaj, kjer menja odnos, da sprejema povsem nove, prej nedoumljene zvokke in akcente. Čeprav se ne bo pridr do neke skrivne filozofičnosti in končne definicije (iz preprostega razloga, ker njih tukaj ni — Dane Zajc govori namreč brez zavitih form in preprosto, vsakdanje) se on navzlic temu sponlano spušča v tek brzice jasnih besed in pesniških stavčnih konstrukcij. Že na začetku, ko smo pri navedenih terminih, se lahko ugotovi neka artistična kvaliteta Zajčevega pesniškega izraza: prozno čvrsta jedrnata konstrukcija pesniške deklaracije, ki se dostikrat zlorablja v delih drugih pesnikov (tam doprinaša suhoparnost izraza), toda tu pravilno postavljena nasproti sublimirani frazi v funkcionalnem odnosu s čistim in pronicljivim pesniškim opazovanjem in doživljanjem, daje organizmu pesmi novo kri in barvo. Zamisljen nad tem trenutkom v sebi in okolju Dane Zajc vodi svojo misel po tistih nesigurnih poteh, ki odkrivajo »nove resnice« (čeprav so resnice že stare). On hodi daleč neobvezno po robu sna in podzavesti, on ugotavlja dogodek,

odnos ali dejstvo in svojo ugotovitev prepušča, da sama sebi dokazuje in zagotavlja eksistenco. Dane Zajc svoje besede ne spušča v vrtnec nekih modernih tendenc, ne išče prazno črkarsko sofisticirano neklih zaključkov, kar bi se lahko predpostavilo, če je v vprašanju umetniška prezentacija vrednotenja, ki je vieto le tedaj, če se mu približaš kot samostojnemu elementu in ne kot samo neodvisni vsebini.

Vidi se torej, da so te črne atmosfere začinjene z naturalistično-jedkimi pejsaži telesa in smrti. Praokar nastali iz sile pesnikovega občutja bodočnosti telesa in predpolnočne muzike temnih višin domišljije. Dane Zajc predpostavlja sluh razumu, opažanja analizira, vendar tako, da s preusmeritvijo misli na zrak, pojavljena slika dobiva nove kontinuitete v sanjarsko oprijemljivi delih poezije.

S pesmijo »Vse ptice« (ki je po nekem rezonu poleg pesmi »Gotska okna«, »Kralje« in »Bobni« najbolj svojstvena in najbolj izdelana v vsej zbirki), je pesnik s čudo izzivalno rezistenco fraze dovedel v svet intenzivne tišine, v obliko in pomen zloslutnih simbolov.

Podobno je tudi s pesmijo »Kralje«, kjer je s prefinjeno vrsto tonsko slabotne verzifikacije v odsotnosti rime izraža veličina prehodnosti lepega v splošnem smislu, grdegaga v podvojenosti časov, preteklosti in sedanjosti.

»Kralje« vtisne v prvi tega trenutka mračno sliko sovrastva do preteklega časa. Kot neizdržljiva eksistenca se vsiljuje s svojim grobin pojavom do trenutka, ko preneha ves naš odpor do njega. Po tem se sovrastvo ublaži, s tem pa propade tudi eksistenca.

Bistvo življenjske obsodbe na propad ni neka značilnost življenjskih vsebin, razorslitev ali pojavov — bistvo poeme »Gotska okna« — razdvojenih na pozitive in negativne sestavke, gledano iz filozofskega kota avtorja, niti izgledanja njene notranje razburkanosti, ob katerem nastaja neka sentenca širce vrednosti. Njena obdelava je samo nizanje zgodovinskih neizbežnosti celo našo smrt. Ritem bobnov, kot osnovna mera kakovosti in hitrosti prehoda, pretoka časa, ta

— lepota se vrača v brezmejnost svojega nastanka, da bi s svojim izginotjem naredila mesto za novo in plemenitejšo nagrado svetu — za novo lepoto.

Ta kvaliteta izmenjave vrednosti je edina sila trenutka, v katerem vrednost izginja in je ekspliciten. Obdrži se, dokler ga ne zamenjamo z novim.

Slednjč še »Bobni«. Pesem, ki je kot se zdi najuspešnejši odraz vedno obstajajočih pretenj večjih sil, ki preže na trenutek, ko ne bomo, noderemo biti oprezni, kar ne moremo biti v svetu, ki se razblinja in lovi konce našega bega ali

večni sklad, ki s svojo lastnostjo ubija čas, tira in preli človeku, prodira v najskrivnejše gube njegovega duha in telesa.

Tako ga v tem ekstaznem elementu preganjajo motni duhovi, s katerimi se človek srečuje sicer vsak hip.

Smatrajoč poezijo kot subjektivno napetost človeškega hipa, jo Dane Zajc uvršča kot izključno možnost, ozko osebne doživljanja. Visoki toni tihe jeze, doživljanja lepote uničenja, razslojevanja na naturalizme in druge materialnosti, pleniijo pozornost bravca in vodijo njegovo misel tja, kamor sama sili; sproščajo se osebni vtisi in svobodno izgrajene slike, asociacije, kot v nekem čudnem doživetju šele v bodočnosti.

Janez Sever

ivo cimerman streak-tease 63

Kadar se humanistično pronicljivi literarni kritik loti osamljenega pesnika, ki je dva dni pred poroko izdal edino pesniško zbirko, se to imenuje seciranje. Če pristopica dražestna manekenka po mehki preprogi do sijočega pročelja poročenega Don Juana, je to odkritosrčen napad na trdujavo. Le kadar se Jožko Elegan znajde pred beneškim zrcalom, daleč od težke zemlje — v baru Ritz, žejno vrteč oči v izbuljenem pričakovanju streak-teasa, se zamaje njegov svet plemenito idealnega bohema.

Student Jožko Elegan (rutina in šarm) je tokrat doživel kulturno katastrofo. Namesto da bi sedel za mizo s svobodomiselnimi in širokosrčnimi državljani, barskimi panterji, je v svojo grozo prisedel k čisto krotkemu mačonu — profesorju svetovne književnosti in šoferju transkontinentalnih nazorov in idej, tovarišu Kublju.

Bili so oprezno vljudni. Profesor je očedil ščipalnik in rahlo privzdignjeno zabrundal med občinstvo:

»S stališča etike se zavzemam za poduhovljene, likovno oblečene barske predstave brez grobih seksualnih namigavanj in podžiganj. Moji študentje ideološko krahirajo... pardon — stagnirajo. Nocoj se bom dokopal skrivnosti do dna. Zato sem tukaj.« (Njegov prestol je zaškripal.) Student Jožko pa je zatrepetal kot poslednji jesenski list v kostanjevi aleji. Nato je utonil v podzemlje svojih misli:

»V Egiptu so odpravili trebušne ples, hareme in mnogoženstvo. Zdaj smo na vrsti mi. Dolgočasna dolina bo svetl. Pripravljaj se javni napad na božansko skrite hiše teenagerskih hausballov. Zločin! Tu ni duhovnega ravnotežja. Odpirajo pa se kiparske in slikarske razstave, knjižni sejmi in nočni lokali, podobni mrtvašnicam, prazni kot ječa priprtega blagajnika. Osebjem — brez občutka za širino gostove razigranosti. Ni univerzalnih plesalk, ni mehko, ni opojnih noči, ni senc smeha in pozabljivosti. Veliki pesniki in misleci so ljubili svoje Laure — krhke, vdane natakarike ali vroče ciganke... Mi pa... pijemo cocktail.«

Šofer Kubelj poenostavlja: »Hja, madonca, ali bo že zaplesala ta jugoslovansko-indijska coprnica svoj strip-testo?«

Do Jožka Elegana so se dotipale Kubljeve otroške, a realistično osvežujoče besede. Nato je svetovljansko navdihnjen pripomnil:

»Kakšno odkritje možnosti, kakšna atmosfera! — To je subtropsko.«

Kubelj je spustil brandy in iz izmučenih prsi se je izvil:

»Maa-don-cal!
Privihrala je na električnem oblaku umetne svetlobe — čarovnica Orienta. Imela je obleko Nevidne žene. Orientalsko drzne prsi so bile pokrite s šestimi vrstami pajčevin v mavričnih prelivi. Preko bokov ji je frfotala trodelna obleka iz treh kopren jutranje rose. Za pahljačo je uporabljala prazno škaflo Oskarja Novega. Orkester je udaril tuš. Mize so se zganile. Strastno kajene cigarete so izdajalsko ožarjale migajoče nosove in žareče oči. Noge so sledile ritmu: tap, tip, taap...»

Najproje je naredila tri baletne koračke iz filma »Lilic« (to je bil njen predfilm). — Orkester je navdušeno soglašal. Nato je hušknila kot drzna misel na krožnico svetlobnega stožca. V ritmu mambe, nato sambe in končno rock and rolla.

Ljudje so onemeli. Nekateri so pili. Se hip in plesalka vsemirja, hči sonca se je spremenila v Diana — boginjo lova. Odvrgla je prvo pajčevino. S prsi seveda. Da bi prikrija brezmejno sramežljivost, ki se pri visokih poslancih osme umetnosti samoumevno pojavlja, se je nadzemske, očarujoče nasmehnila.

Mize so vzdihnile. Stoli so prikimavali. Cevlji so bobnali: tam-tam. Ko je sporazumno z vsemi očmi odvrgla še tri ali štiri pajčevine, je profesor Kozmos vzdihnil, Kubelj raztreščil steklenico rizlinga, Elegan pa si popravil kravato. Omizje je omamljeno zapadlo v ekstazo. Njena moč je bila očitna. Zvezde — ti radovedni inšpektorji — so kukale skozi okno. Luna se je blela od groze obotavljala. Orkester je strastno

frfotal kot zaljubljen afriški hlev... Pod strop so šinile dlani poželenja.

Profesor Kozmos je dahnil:
»Kakšno sozvočje linij! Kakšna poezija sozvočja!«

Elegan je zafrfotal na krilih domišljije: »Samotni otok, Palme. Nič preklete civilizacije. Smaragdno nebo, havajke in kokosovi orehi. In vse subtropsko. A-aah!« Kubelj je zarentačil nad natakarjem:

»Se dva litra gor! Superja!«

Diana se je spremenila v morskoteklico. Močan stožec luči je vsrkal vase prvo od treh koren jutranje rose. Njeni boki so bili slonova kost. Ob njenih ustih bi človek onemel. Dvorana je bila podobna razburkanemu morju. Ladje so se izgubljale v valovih. Litri vina so izginjali v daljnih, grozeče bobnečih žrelih žejnih vulkanov. Cutil se je napredek gostinstva: natakarji so švigali med mizami. Orkester je igral popačene preludije, šepave mazurke, rahitične valčke in — božajoči TWIST.

Na plesalki je ostala samo še rdečkasta pajčevina in biserna plast poslednje rose. Ljudje so se spreminjali v neme in gluhe samoobtožbe, nekateri v kubistične kipe. Zarnice so mežikale. Plesalka se je prelevila v snežnobelo labodko. Nenadno je začela bledeti — in napolned povsem zbledela za zelenim baržunom zavese...

Ljudje niso ničesar več videli. Sonce Orienta je zašlo! Oropani in prevarani so silovito poskalovali na stoli. (Skoraj pečeno gos jim je ne-

kdo razbojniško sunil.) Tuleč so zahtevali svoj denar nazaj. Dobili ga niso...

Takrat — v odločilnem trenutku — je stopil na polito mizico iz belega marmorja profesor Kozmos. Preroško se je zamajal, povzdignil glas in zagrmel:

»Pred več sto leti je veljala belina — labodka — za simbol plemenite nedolžnosti. Ljudje ljudomili, ne bodite požrešni! Mar boste dovolili, da prodrete do poslednje tančice in pajčevine življenja? Ne! Dovolite... To se ne sme zgoditi. Dalje ne smemo. Domov, vsii domov! Mi vsi smo za večno skrivnost, ki daje mir in čar življenju. Naj ostane pajčevina, naj živi rosa! Civiliziran človek si dovoli neodpustljiv užitek, ko se igra s prostaštvom...«

»Ti krotka, tih — in sto rok ga je zvelklo z govorniškega odra. (Jadranje. Zvenket in bunke.) — Elegan Jožko je šepetal pod mizo:

»Naturalizem. Surovine! Preklete palme! To je oceansko...« Profesor je otipaval skrita mesta telesa in divjal:

»Barbarstvo, kanibalizem! Vi — vsi ste... ste preveč kratkovidni, da bi spoznali vesolje do kraja. Dokončna, otožna resnica o vas vseh je ta, da...« (Bunke...)

Kubelj: »...donca. Saj sem vedel. Ta žensčina je bila preveč podobna čarovnici. To je vedno nevarno za promet!«

Na ulici pa so se poljubljali zadnji parčki večera. Mesec je taktno zdrknil za obzorje, zvezde diskretno izginjale. Zaspani psi so utihnil v neznan tesnobi...

Mesto se je zehaje budilo v stari pižami.

pogovor

M. J., Ravne

Talent vsekakor imaš. Pesniš pa precej reorganizirano, tako da se ti pesem razvleče, učinek pa izgubi. Zdi se mi, da se včasih ne zavedaš čisto, kaj pravzaprav misliš povedati. Svetoval bi ti, da pesmi oblikuješ bolj zavestno. Da v njih ne bo nepotrebnih besed in ne primer, ki bi bile nelogične ali nerazumljive. Glej, da ne bodo pesmi daljše, kot je potrebno, da izraziš tisto, kar čutiš in misliš.

Ne smeš reči »utrip strune«, struna ne utripa. In še nekaj. Verzi, kot so:

»Glad — ljubezen —
zmota
in pogum
so srcu
most
bolezen
in spoznanje.«

nimajo s poezijo nič skupnega. Vse te besede so preveč široki pojmi in z njimi v taki zvezi ne poveš ničesar.

Všec pa sta mi: Dva in tista za njo (VIII).

O. H., Ravne

Tvoje pesmi so me presenetile. Pozna se ti, da še nisi mnogo pisala. Pesmi so po mislih in po obliki preproste. Vendar — skrbno so napisane in občutene. Pošlji še kaj!

P. B., Maribor

Oblika tvojih pesmi bi bila lahko bolj poetična. Mislim, da bi se moral potruditi. Všec mi je, da vedno veš, kaj hočeš povedati. Toda misli, ki jih izražaš, mi niso prav nič všeč. Poišči me kdaj v uredništvo!

A. B., Maribor

Zadnje velja tudi zate!

M. T., Maribor

Priporočil bi vam, da voliko berete. Tako starojše (Prešerna, Murna), kot tudi sodobne pesnike. In ne pripovedujte toliko, skušajte izraziti čustvo!

S. N.

Pesnik mora trdo delati. To ne gre tako — nekaj te zaboli, usedeš se — in že je tu pesem.

M. Z., Maribor

Imaš prav sveže, zanimive ideje. Na primer:

Jagnje začudeno gleda
zahajajoče sonce.
Danes se je rodilo,
pa še ne ve, da je tako.

Najboljši sta pesmi: »Rodil sem se v neki jeseni in »Obala«. Pri tem pa so nekatere druge (Omega, Poletje, Balada o vojaku) po mislih veliko zanimivejše, boljše: Toda: Pesem Omega je sestavljena iz mnogih lepih podob, a med njimi ni logične zveze. Nametane so tjavdan in tako zgube ves smisel. In podobno je tudi pri ostalih pesmih. Jemlješ prevelike, preširoke teme, ki jih potem ne moreš izdelati (»Balada o vojaku«, sicer dobra zamisel). Mislim, da imaš o svojem pesniškem talentu silno dobro mnenje. Toda — na vsaki pesmi moraš trdo delati. Konkretno: 1. Kadar pišeš, moraš vedeti, kaj hočeš povedati ali izraziti. 2. Pesem potrebuje kompozicijo. Solsko rečeno: uvod, jedro, zaključek. 3. Misel (ali čustvo) moraš izpeljati.

»Rodil sem se v neki jeseni« sem izbral zato, ker je miselno enotna. »Obala« pa nekaj posebnih misli sploh nima. Je tudi razbita. Toda razpoloženje si dobro zadel. Večinoma se dobro izražaš. In kot sem že rekel — presenetljive do mislice imaš.

Franček Rudolf

To številko sta grafično opremila: akad. slik. France Mesarič in Nani Vogler.

Literarna priloga izhaja kot mesečnik. Urejuje uredniški odbor. Rokopise ne vračamo. Prispevke pošiljajte na naslov: KATEDRA — uredništvo Obrazov, Gregorčičeva 30, Maribor.